

Darko
Grden

RAZGOVOR: DR. TOMISLAV IVANCIC, PROCELNIK KATEDRE
FUNDAMENTALNE TEOLOGIJE KBF-A U ZAGREBU

Uznesena poziva da se ne prepustimo strahu

O svetkovini Uznesenja Blažene Djevice Marije moguće je promišljati s različitih stajališta. Sa stajališta fundamentalnog teologa progovorio je o njoj poznati hrvatski svećenik, duhovnik i teolog dr. Tomislav Ivancic. Dr. Ivancic procelnik je Katedre fundamentalne teologije Katolickoga bogoslovnog fakulteta Sveucilišta u Zagrebu, član Društva hrvatskih književnih prevodilaca, Papinske

medunarodne teološke komisije. Također je bio među prvim promotorima molitveno-evangelizacijskoga gibanja u Hrvatskoj, a poznat je i po tome što je razvio metodu za iscjeljenje covjekova duha, kojoj je dao naziv hagioterapija.

I Marijin grob je prazan grob

Na mnogo se nacina može govoriti o svetkovini Uznesenja Blažene Djevice Marije i o otajstvu Marije općenito. Na koji se način o njoj može govoriti sa stajališta fundamentalne teologije?

DR. IVANCIC: Fundamentalna teologija predstavlja izvjestan most između ljudskog iskustva i ljudskog razuma, a onda i prirodnih i humanističkih znanostis jedne strane, i onoga što nam Bog govori, što nam otkriva objava s druge strane. S tog stajališta ona traži odgovore na pitanja koja se postavljaju pred covjeka.

Što se tice fundamentalne teologije i otajstva Marije, naglasio bih tri stvari koje mi se cine bitne. Prvo, fundamentalna teologija bavi se pitanjem povijesnosti evanđelja i objave, prema tome i povijesnošću Marije. Stoga je jedna od njezinih zadaca da se stvarnost Marije u Crkvi što više približi povijesnim cinjenicama. Na taj se način cuva određeno ravnovjesje između pobožnosti - koja od Marije cesto puta napravi božicu - i onoga što Marija uistinu jest: jedna od nas, povijesna osoba, ljudsko bice koje je prvo upoznalo Isusa Krista i koje je prvo u potpunosti doživjelo njegovo spasenje. Marija je bila u braku, bila je istovremeno djevicanska, proživjela je tragicno ljudsko iskustvo smrti svojeg sina, isto je tako proživjela krizu odvajanja od djeteta i morala se pokloniti pred otajstvom druge osobe i njezine slobode. Zato nam je na neki način prijateljica, savjetnica, netko komu se možemo povjeriti jer je potpuno covjek kao svatko od nas.

Drugo što mi se cini važnim jest pitanje uskrsnuca. To je pitanje naime jedno od središnjih pitanja fundamentalne teologije: Je li uskrsnuce povijesno, po cemu se može prepoznati njegova povijesnost? Marijino uznesenje na nebo zapravo je njezino uskrsnuce. Ona je vec ušla u onu stvarnost koja ce se i nama dogoditi na dan uskrsnuca, na Sudnji dan. Drugim rijecima, Marija je vec doživjela tu našu konacnu sudbinu. I kao što govorimo o Isusovu praznom grobu i o njegovim ukazanjima kao bitnim povijesnim cinjenicama da bismo mogli govoriti o povijesnosti uskrsnuca, tako je gotovo isto i s Marijom: prazan grob u Efezu, a potom ukazanja u cijeloj povijesti Crkve. Sva autenticna Marijina ukazanja, pocevši još od Ciprijana, koji prvi o tome govori, trebalo bi staviti upravo u kontekst Marijina uskrsnuca. Marija se može ukazivati jer je uskrsnula.

Trece što mi se sa stajališta fundamentalnog teologa cini važnim jest istaknuti da hodocašca vjernika na Veliku Gospu predstavljaju neku vrstu abrahamovske stvarnosti. Abraham je naime bio pozvan da izade iz svoga doma, iz svojeg roda i zavicaja i da ode u zemlju koju ce mu Bog pokazati. Baš za Veliku Gospu ljudi ostavljaju iza sebe ono što imaju i odlaze u Marijinu kucu, u neko od vecih ili manjih marijanskih svetišta. Kao da »izlaze« iz onoga što je ljudsko te ulaze u ono što je Božje. Ocituje se to osobito u dva najsnažnija trenutka tijekom hodocašca, a to su ispovijed i euharistija. Vjernici se odricu grijeha, a onda sakramentalno ulaze u novu stvarnost Kristova tijela, tj. Crkve. Ne cudi me stoga kad mnogi kažu da im je na hodocašcu ojacala vjera. Jer vjera je upravo to: napuštanje svojega i odlazak u Božje.

Hodocašca - »mala obra cenja«

Zanimljivo je da je marijanska pobožnost, nakon razdoblja kad su ju mnogi na neki nacin dovodili u pitanje, ne samo preživjela, nego gotovo da je našla novo mjesto u životu vjernika. Ne svjedoce li o tome pune crkve na Veliku Gospu?

»Jedna od zadata fundamentalne teologije jest da se stvarnost Marije u Crkvi što više približi povijesnim cinjenicama... Marija je bila u braku, bila je istovremeno djevicanska, proživjela je tragicno ljudsko iskustvo smrti svojeg sina, isto je tako proživjela krizu odvajanja od djeteta i morala se pokloniti pred otajstvom druge osobe i njezine slobode. Zato nam je na neki nacin prijateljica, savjetnica, netko komu se možemo povjeriti jer je potpuno covjek kao svatko od nas.«

»Svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije nam pokazuje što cemo biti. Ako je ona kao covjek postavljena tako visoko, onda se citavo ljudsko bice pokrece prema naprijed. Na fizickoj je razini ono vezano uz prostor i vrijeme, no njegov je duh neprestano naprijed i to je ono što vuca covjeka pojedinca iz svih njegovih kriza, ali i društvo iz svih devijacija u kojima živimo.«

DR. IVANCIC: Mislim da je u štovanju Blažene Djevice Marije došlo do bitnoga kvalitetnog pomaka. Cini mi se da smo prije bili više emotivno usmjereni na Mariju. Puk je na neki nacin imao svoju »mariologiju« i sve je bilo prepušteno određenomu oduševljenju. Koncil je donio izvjesno otrežnjenje, i to u dobrom smislu. Otajstvu Marije ne prilazi se samo emotivno, samo na razini oduševljenja koje brzo izgori, nego se ide u dubinu. Vec smo istaknuli da su pomirenje i euharistija najvažniji momenti takvih hodocašca. Stoga ne cudi da mnogi hodocasnici doživljavaju odredena mala obracenja. Bitno im je smiriti se, pomiriti se s Bogom, tražiti oprostjenje i oprostiti. Time nastaje novi svijet i novo društvo.

Još bih na nešto ukazao. Mnogi svecenici ta hodocašca koriste kao neku vrstu reevangelizacije i kao prigodu za izgradnju zajednica. U autobusu se može puno toga navijestiti, ljudi se okupljaju, bolje upoznaju, ruše se izvjesne rezerve i predrasude.

Posebno mjesto krunice u

Hrvatskoj

I molitvu krunice neki su smatrali »reliktom prošlosti«. Ne samo da ju pape uvijek iznova preporucuju, nego kao da ju mnogi vjernici ponovo otkrivaju...

DR. IVANCIC: Krunica stoji, rekao bih, između dva pola. S jedne ju strane može optužiti Isusova riječ: »Kad molite, ne blebecite kao pogani, jer necete zbog mnoštva rijeci biti uslišani.« Naime često ljudi pod molitvom podrazumijevaju recitiranje molitava. Ako se tako shvati, onda je krunica doista u krizi. Ljudi mole, a ne dobivaju, ne izgrađuju se iznutra.

Zato se danas naglasak stavlja na nešto novo: moli srcem! To znaci, shvati da je krunica citava kateheza o Isusu Kristu, o Mariji i Crkvi. Zapravo je ona prekrasno sastavljena. Najprije Vjervanje apostolsko - dakle najstarija formulacija vjere Crkve koju prihvacaju svi kršćani, ne samo katolici. Potom »Slava Ocu« - slavljenje Boga, što na neki način predstavlja središte molitve uopće. Potom »Oce naš«, tipično kršćanska molitva, koju nas je Isus naučio moliti i za koju egzegeti kažu da je sažetak citavog evanđelja. Slijedi Marijin pozdrav, koji nas stalno podsjeća na početak našeg otkupljenja. Potom nam se kroz četiri otajstva nudi na razmatranje citav Isusov život. Ako joj se tako pristupi, krunica dobiva na važnosti i doista se čini da ju mnogi vjernici ponovo uzimaju u ruke.

U Hrvatskoj, rekao bih, krunica ima dodatnu težinu. Naime činjenica je da se krunica oko vrata branitelja našla na braniku naše slobode i da je na neki način obranila Hrvatsku. Razgovarao sam o tome s mnogim braniteljima. Premda mnogi možda i nisu bili vjernici, krunica im je, ipak, nešto značila. Podsjećala ih je da njihove mame za njih mole, da moli netko drugi, da ih ta krunica veže s nebom. Mnogi su mi rekli da su upravo doživjeli da ih je ta krunica spasila. Krunica je čuvala branitelje, ni to ne treba prešutjeti, da ne bi činili zločin, nepravdu, bezakonje na koje nas rat lako može zvesti. Posjećivao sam branitelje i za mnoge to mogu i osobno posvjedočiti. Stoga mislim da bismo i danas morali uzeti krunicu u ruke i izmoliti pokoju desetice baš za domovinu. Bio bi to zacijelo izvor jedne nove kulture i svekolikoga društvenog pomirenja.

Ekumensko marijansko buđenje

Zanimljivo je da se u posljednje vrijeme može čuti da mnogi kršćani iz reformatorske tradicije na neki način »ponovo otkrivaju« Mariju...

DR. IVANCIC: Zna se da je Luther štovao Mariju, kao i njegovi nasljednici. Potom se reformacijska baština dijelila na razne skupine, konfesije. Među njima ima velikih razlika. Jedni su rigidno protiv šovanja Marije, drugi nisu. Rekao bih da je za zaziranje reformiranih kršćana od Marije kriva neprimjerena katolička pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji, tj. to što ju se prikazivalo kao neku božicu, kao nekoga tko je čak ispred ili iznad Isusa. Neki su teolozi i na Drugome vatikanskom koncilu željeli Mariji dati veću ulogu, no Koncil je ostao u granicama evanđelja.

Time su, kao i ekumenskim dijalogom, stvorene pretpostavke za određen proces buđenja. Jedan od tih primjera jest i Taizé. Znam također da su, kada je kod nas počela povijest Medugorja, i pentekostalci govorili da se to može razumjeti i u njihovom reformatorskom kontekstu: da je riječ o obraćenju, o evanđeoskim porukama. Smijemo se stoga nadati da će marijanska pobožnost sve više postajati baštinom svih kršćana.

Kad govorimo o ljudskome iskustvu i »marijanskom fenomenu«, često se u pričama o marijanskim svetištima koja se nalaze na područjima gdje ima muslimanskog svijeta čuje kako i muslimani u njih zalaze. Je li riječ o religioznom

sinkretizmu, ili stavu: idemo se moliti pa možda pomogne, ili pak necemu trecem?

DR. IVANCIC: Znamo da muslimani u Kuranu govore o Mirjam. Kuran takoder govori o Isusu. Isa, Isus, za njih je predzadni veliki prorok i oni ga štiju. U bolesti mu se mole, jer kažu da je on cinio cudesca, što Muhamed nije. Stoga je posjecivanje marijanskih svetišta nešto što je u okvirima njihove religiozne baštine. Njihova ih službena zajednica nikada zbog toga nije osuđivala. Stavio bih to u taj kontekst. Mislim dakle da nije rijec o ezoteriji - u stilu: idemo pa cemo možda ozdraviti, bez obzira hocemo li time zatrovati dušu - nego je u granicama njihove pravovjernosti.

»Prava nada nikad ne umire«

Zlo je jedno od temeljnih ljudskih iskustava. U citanju iz Knjige Otkrivenja govori se o Bogu koji ne dopušta da zlo pobijedi Ženu. Ne bi li se svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije mogla nazvati »blagdanom nade« za covjecanstvo?

DR. IVANCIC: Gledano filozofski zlo jest pomanjkanje, razaranje dobra. Cesto ga objašnjavam usporedbom s rupicama u siru. Rupica po sebi nije ništa, ona je mjesto gdje nedostaje sir, no ona, ipak, ostaje praznim mjestom. Zlo je uvijek pomanjkanje, nešto što u mojoj egzistenciji nedostaje, a svejedno je objektivno. I pogada sve ljude. Pritom razlikujemo moralno zlo, grijeh, za koje sam osobno odgovoran. Takvo zlo dvostruko je razorno, prema drugome jer u njemu stvara nepovjerenje, mržnju, ali i prema onome tko ga cinii. Zlo dakle razara sve ljudske odnose, obitelj, brak, društvo.

S tog stajališta Marija nam je uistinu znak nade po kojoj smo spašeni. Dok lijemo suze u svojoj boli, u njoj vidimo sunce koje mi porucuje: zadnju rijec uvijek ima dobro. Zlu je samo trenutno dana vlast nad nama. Ono nije vjечно. Zato se nikad ne isplati ciniti zlo. Jer zlo nema buducnosti. Ako želim ozdraviti, moram gledati u svoje zdravlje. Upravo nam na to ukazuje svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije. Ona nam pokazuje što cemo biti. Ako je ona kao covjek postavljena tako visoko, onda se citavo ljudsko bice pokrece prema naprijed. Na fizickoj je razini ono vezano uz prostor i vrijeme, no njegov je duh neprestano naprijed i to je ono što vuće covjeka pojedinca iz svih njegovih kriza, ali i društvo iz svih devijacija u kojima živimo. Pogled na Mariju daje nadu da ce nam biti oprošteno, da ce nas ona zagovarati, da smo u istoj onoj Crkvi kojoj je ona Majka. Sve to u covjeku stvara otpor zlu i daje posljednji smisao njegovim naporima. Zato prava nada nikad ne umire. Zašto? Zato što postoji Bog!

Marijanski pristup u hagioterapiji

Poznati ste u vjernickoj javnosti kao tvorca metode iscjeljenja koju ste nazvali hagioterapija. Biste li nam ukratko pojasnili o cemu je rijec i ima li hagioterapija svojih »marijanskih« momenata?

DR. IVANCIC: Meni se nametnulo pitanje iscjeljenja baš kroz katekumenat, njegovo treće razdoblje, za koje se kaže da treba kod katekumena lijeciti ono što je u njegovoj duši slabo, a jacati ono što je dobro. Drugo, neki teolozi govore o tome da treba razviti terapijsku teologiju, i to ne kao jednu od teologija kao što je politicka

teologija ili teologija oslobođenja, nego da bitna komponenta teologije mora biti terapija, jer - Isus je liječio. Treće, vidio sam da karizmatički pokreti i skupine polažu ruke i mole za izlječenje tjelesnih rana, pa i emocionalnih. No pitao sam se što je s duhovnom dušom. Crkva je na neki način spašava u sakramentima. No grijeh ostavlja rane na čovjekovoj duši, na onoj razini i »dijelu« čovjeka koji dolazi izravno od Boga i po kojoj je čovjek jedinstven među svim stvorenjem. Frapirala me recenica dr. Joresa, medicinskog antropologa, koji kaže da 70 posto čovjekovih bolesti dolazi od duhovne dimenzije, od toga što je čovjek duhovna duša.

Što se pak tiče ove naše teme, veoma mi je važan upravo »marijanski« pristup. Vec su proučavanja 60-ih godina prošlog stoljeća, takozvani hospitalizam, otkrila da čovjek, ako u utrobi majke i do treće godine života nije doživio ljubav, toplinu, privrženost oca i majke, vene čak i fizički, postaje neurotican, čak i agresivan. Rijec je o gubitku bazičnog povjerenja. Da bi se ono vratilo, nije dovoljna samo ljubav nekog čovjeka. Potrebno je nešto više. Meni je tu važna Marija kao Majka. Ako je čovjek vjernik, pokušava se u njemu izgraditi odnos s Marijom, koje je puna nježnosti i topline, koja je majka Isusova i majka svakoga od nas. S druge strane, Otac nebeski ostaje kao nježan topli otac koji se brine za čovjeka. Uspostava tih odnosa liječi čovjeka, obnavlja njegovo temeljno povjerenje. Tu je jako važna krunica. Isto tako slika Marije koja drži dijete. Kažem pacijentu: pokušaj zamisliti i uživjeti se koliko te ona voli i želi te uzeti u narucje. Jer i ti si krštenjem postao njezino dijete, dio tijela njezina Sina...

»U našoj kuci, koja se zove Crkva, bit će slobode«

Premda se liturgijski blagdani ciklički ponavljaju, svaki od njih pada u sasvim konkretno vrijeme. U posljednje se vrijeme naša Crkva suočila s donošenjem Zakona o suzbijanju diskriminacije. Rekli ste da Velika Gospa poziva čovjeka na nadu. A kardinal Bozanic je u jednoj od nedavnih propovijedi naglasio da laži i obmane u konacnici vode u beznade. Nije li onda u našem društvu mnogo proroka beznada?

DR. IVANCIC: Meni je drago da se naš kardinal, kao treci nasljednik kardinala Stepinca, uključio u jednu stvar koja je aktualna u cijeloj Europi. Mene u citavoj toj prici zabrinjava sljedeće: Kako je moguće da cijeli Hrvatski sabor glasa za nešto protiv cega je 86 posto našeg naroda? Nadalje protiv su ne samo Katolicka Crkva, nego i druge vjerske zajednice. Pitam se onda tko su ti ljudi i kako su mogli glasovati protiv volje citavog naroda. Drugo, jedna je zastupnica rekla da je savršeno odigrana stranačka disciplina. I to mi je zastrašujuće. Jesmo li to došli u totalitarizam, a da toga nismo ni svjesni? Pitam se ne čeka li nas treci totalitarizam, nakon nacizma i komunizma. Jer meni je nevjerojatno da se protiv zdravog razuma, ociglednosti i svih znanstvenih rezultata može govoriti da su dvojica muškaraca muž i žena. Odjednom zid više nije bijel kada je bijel, nego kad Orwelov Veliki brat kaže da je bijel; kad šef neke stranke kaže da mora biti tako i tako. To znači da polako gubimo tlo demokracije pod nogama i da je naša sloboda vec veoma ugrožena, da je kontrola prisutna na sve strane.

Zbog svega toga rada se u društvu izvjestan strah. Kažu da davao djeluje na dva načina. Jedan način su prolazne slasti. A drugi način je strah. U tom kontekstu mi Velika Gospa opet predstavlja dragocjen

razlog za veliki optimizam. Ona nas poziva da se ne prepustimo strahu. Bog nas oslobada straha. Isus dolazi dati nam slobodu. Marija nam je pred ocima kao ona cije nam određenje jamci da ce u našoj kuci, koja se zove Crkva, biti slobode. Jer Bog je iznad svake laži. U tom bih kontekstu cestitao svima koji imaju hrabrosti vjerovati u istine i vrijednosti koje propovijeda Crkva, ne radi sebe same, nego radi covjekova dobra.

Glas Koncila, Broj 33-34 (1782-1783), VELIKA GOSPA, 2008.